

In de verhalenserie 'De artiestenuitgang' vertellen bekende namen van weleer over hun leven na het applaus. Vandaag aflevering negen, met Tineke de Nooij. Bij radiopiraat Veronica was ze in 1960 de eerste Nederlandse vrouwelijke diskjockey. Ruim twintig jaar later had ze in ons land de primeur als presentator van middagtelevisie. Terug naar de tv? „Asjeblijft niet. Dan moet ik weer lijnen.” Trouwens: ze heeft thuis wel wat beters te doen.

Er is meer dan televisie maken

Voorzichtig aan een beetje. Die heup, zie je. Helemaal versleten. Als je 67 bent, raken de beste puntjes eraf. Had je ze in de vakantie moeten zien, Tineke en haar man. Allebei in een rolstoel. Hij na een hersenbloeding, zij door die heup. „Een ander zou zeggen: blijf thuis. Maar wij gaan gewoon. Heb ik mijn hele leven gedaan: tegenslag weglachen en gewoon leuke dingen blijven doen.”

Tineke de Nooij is thuis harder nodig dan op tv

Waarom ze tv-presentatrice werd? „Gewoon voor het geld. Na mijn radiotijd leverde mijn regiewerk en het produceren een leuk centje op, maar niet genoeg om lekker van te leven, met een huis vol kinderen.” De inkeer kwam voor de deur van het Veronica-gebouw. Tineke de Nooij probeerde haar oude Renaultje daar te parkeren. Ze moest het roestige karretje kwijt tussen de glimmende Jaguar van baas Rob Out en de nieuwe Porsche van chef Lex Harding. Op dat moment kwam producent Joop van den Ende aanlopen. „Joop keek naar die auto's, hij keek naar mij en zei: 'Jij doet iets niet goed. Waarom ga je niet presenteren? Dat levert tenminste wat op.' Een bekende Nederlander was ze al lang. Haar stem, haar ingebakken gemoedelijkheid en haar muziekkeuze maakten van 'Tinus' een begrip op Radio Veronica. Ze schopte het zelfs tot de programmaleiding van de zeezender. En dat was uniek: een vrouw in zo'n mannenbolwerk. Nadat de politiek de piraat de nek omdraaide vond ze tijdelijk onderdak bij de NOS, maar ze ging haastig terug naar haar oude makkers zodra Veronica als keurige omroep toetrad tot het publieke bestel. Daar wilde ze graag een middagprogramma op tv brengen, maar Rob Out vond het een idee van niks.

Want wie keek er nou naar middagtelevisie? Toch hield ze vol. „Dat er 's middags geen kijkers waren, kwam omdat ze alleen maar herhalingen lieten zien. Terwijl middag-tv in Amerika allang een succes was.” Na lang praten mocht ze het proberen, maar een budget kreeg ze niet. „Dus ik nam mijn eigen servies en mijn eigen hond en kat mee om het decor te vullen. De formule was simpel, gezellig en informatief. Voor de camera praatten we over gewone problemen van de man in de straat. Een ontwerpster mocht een spannende bh laten zien en The Cats brachten hun nieuwe liedje. Het kostte allemaal niks, maar we trokken dik een miljoen kijkers. Ook al liep het met het draaiboek wel eens zó uit de hand dat een gastartiest dwars door de eindtune stond te zingen. Als het zo in de soep liep, lachte ik zelf het hardste. En omdat ik er zelf de humor van inzag, pikte het publiek het.”

Prachtige meid

Na Veronica maakte ze de overstap naar RTL waar ze ruim baan kreeg om paranormale verschijnselen en alternatieve geneeswijzen onder de aandacht te brengen. „Ik ben er nog altijd trots op dat ik de eerste was die dat soort dingen in Nederland op de buis bespreekbaar maakte. En dat ik de primeur had als presentator van middagtelevisie. Catherine Keyl zegt altijd dat zij de eerste was, maar ik deed het toch echt eerder.” De centen die haar presentatiewerk opleverden, waren meer dan welkom. Na de scheiding van haar eerste man moest ze de huishouding met haar twee dochters en twee pleegzonen zien rond te breien. „Met een gat in je hand is dat een hele opgave.” Zeven jaar later ging ze verder met Peter Ijkelstam, een chirurg die zevenien jaar ouder is dan zij. Hij was de weduwenaar van haar oude schoolvriendin. Die drukte thuis bood afleiding toen er in 1998 een einde kwam aan haar tv-loopbaan. „Ze vonden me te oud. Ik kreeg de hele litanie van argu-

menten om mijn oren. Het was tijd voor verjonging, het jonge publiek wil frisse gezichten, dat soort verhalen.” Pijnlijk? „Wél als je nieuwe mensen ziet opdraven die vooral in beeld lijken te komen voor het mooie plaatje, zonder dat ze wat te zeggen hebben. Zo'n Wendy van Dijk is een prachtige meid, hoor. Maar ik zie haar vooral dingen doen die anderen voor haar hebben bedacht. Terwijl ik toch altijd televisie heb gemaakt omdat mijn ziel in de onderwerpen zat. Ik ben van de generatie die vindt dat je programma pas diepte krijgt als je zelf wat hebt meegemaakt.”

Schathemeltje rijk

„Daarom ben ik ook nooit jaloers geweest op jongens als Lex Harding en John de Mol. Die zijn natuurlijk schathemeltje rijk geworden van hun omroepwerk, maar zij hebben steeds moeten managen en regelen, terwijl ik altijd kon doen wat ik leuk vond. Die voldoening hebben die jongens nooit gehad.” De collega's mist ze. Maar begin niet over heimwee naar het applaus of verlangen naar de streling van de bekendheid. „Hou op, dat stelt niks voor. Allemaal gebakken lucht.” Buiten Hilversum is ook nog genoeg te doen, ontdekte ze. Ze begon in de wijnimport en kocht een huis in Zuid-Afrika waar ze in de wintermaanden woont. De grond ernaast moest nog worden ontwikkeld, waarna ze een handel opzette in bouwpercelen. „Als je enthousiast bent, lukt alles. Ik kan alles verkopen.” Zoals de Biostabil, de omstreden gezondheidsketting die ze promootte. Waar is hij eigenlijk? Ze heeft hem niet om! „Per ongeluk in Zuid-Afrika laten liggen. En daar baal ik van, want ik geloof écht in de kracht ervan.”

Herseninfarct

De laatste vier jaar heeft ze geen tijd voor handel. Een herseninfarct maakte haar man zwaar invalide. „Peter en ik hadden vijftien jaar een ideaal huwelijk. Hij stimuleerde me

Tineke de Nooij: „Tegenslag weglachen en gewoon leuke dingen blijven doen.”

en ging overall mee naartoe. Nu is hij 84 en zit hij in een rolstoel. We kunnen nog steeds goed praten en lachen samen, maar de gelijkwaardigheid in onze relatie is weg omdat hij compleet afhankelijk is. Aan de verzorging heb ik dag en nacht mijn handen vol. Zo iets legt beslag op je hele bestaan.” „Na zo'n klap maak je fases door. Eerst is er vooral het verdriet om wat je niet meer kan. Daarna komt het besef dat je blij moet zijn dat je elkaar tenminste nog hebt. We kunnen nog lachen samen. En als we samen op het terras in Zuid-Afrika naar de flamingo's kijken, vinden we dat we het héél goed hebben.” Haar nieuwe rol degradeerde televisie maken tot iets onbenulligs. Een relativering die de buitenwereld maar moeilijk lijkt te bevatten. „Ik

hoef maar naar een receptie te gaan of de halve wereld valt over me heen met de vraag wanneer ik weer op de televisie kom. Alsof er niks anders in de wereld is. Wie thuis een man in een rolstoel heeft, weet dat je wat anders aan je hoofd hebt.”

Rolstoelen

Ze komen net terug van vakantie. Hoewel ze worstelt met die versleten heup, vloog ze met haar man via Frankrijk naar Italië. Met rolstoelen en een huurauto kwamen ze een heel eind. „Leuke dingen moet je zo lang mogelijk zien vol te houden. Anders neemt de leeftijd alleen maar dingen van je af. Die reis is veel te duur geworden, maar ik verzin wel wat om het terug te verdienen.” Maar eerst die heup. „Ik sta op de wachtlijst

voor een nieuwe. Als die operatie achter de rug is, pak ik wel wat op.” Nee, geen televisie. „Alleen iets dat ik met de zorg thuis kan combineren. En iets waarvoor ik niet hoef te lijnen of naar de kapper moet.” Hardop denkt ze aan een webwinkel met sieraden. En voor een uurtje of wat radio mag Hilversum haar bel len. „Of ik spreek weer eens een reclamespotje in. Ik verzin wel weer wat. Maar ik moet een doel voor ogen hebben, anders ga ik dood.”

JAN VRIEND

Eerder verschenen in deze serie interviews met Johnny Hoes, Corrie van Gorp, Han Ebbelaar, Wilma Landkroon, Han Peekel, de Kermisklanten, Gert Timmerman en Penney de Jager. Volgende week het laatste verhaal: Ramses Shaffy

Na-apen als een soort sociale bindingsfunctie

Mensen kunnen onbewust sociale doelen van anderen overnemen. Wanneer wij zien dat iemand bijvoorbeeld een goede indruk wil maken of voor iets anders extra veel moeite doet, vergroot dat de kans dat wij dit doel ook gaan nastreven. 'Mensen zijn meer beïnvloedbaar dan zij zelf denken'.

Getuige zijn van bepaalde gedragingen bij anderen kan ertoe leiden dat je die overneemt.

Foto GPD

„Stel, je hebt trek in iets lekkers. Op dat moment zie je iemand joggen. Je vertaalt dat in: die werkt aan zijn figuur. De kans is groot dat je dan een appel neemt in plaats van een patatje. Je neemt niet direct het gedrag over, maar het doel. Namelijk: slank worden of blijven. We kunnen dit overnemen zonder dat we ons daar bewust van zijn.”

Toch nemen mensen niet altijd klakkeloos over wat anderen doen. „Er zijn randvoorwaarden aan verbonden: het werkt het beste als het gaat om rolmodellen - familie, partner - of om mensen tegen wie we opzien omdat zij bijvoorbeeld ergens heel goed in zijn. Belangrijk is dat we het doel van die ander ook zelf positief vinden. Is aan al die

voorwaarden voldaan, dan worden mensen sneller aangespoord om dergelijke doelen na te streven.” Dik liet ongeveer negenhonderd deelnemers meedoen aan negen experimenten. Hij liet ze daarbij onder meer kijken naar een animatiefilmje waarin bewegende stuitballetjes de suggestie wekten dat ze andere balletjes wilden 'helpen'. In

een ander filmje was dat 'hulpvaardige' gedrag niet te zien. „De mensen die naar het 'helpfilmje' hadden gekeken, bleken na afloop eerder bereid ons te helpen bij een bepaalde taak dan de proefpersonen die het andere filmje hadden bekeken. Hun motivatie werd al vergroot door simpelweg het zien van 'hulpvaardig' gedrag, ook al betrof het een niet levend object.” Proefpersonen lazen ook verhalen over bepaald gedrag van anderen. Ze voerden ook taken uit waarbij ze in navolging van anderen bij wijze van spreken geld konden verdienen. „Zelfs het lezen over een persoon die moeite doet om geld te verdienen, leidde er al toe dat ze meer hun best gingen doen bij een taak waarvoor ze zelf extra geld konden krijgen. Achteraf bleek dat zij zich hier niet bewust van waren.” Uit zijn onderzoek blijkt verder dat het eigenlijk niet veel uitmaakt wat iemand doet, maar wel hoeveel moeite hij zich daarvoor getroost. „Iemand die voor een bepaald doel veel moeite doet, werd vaker gekopieerd dan iemand die weinig moeite deed. Veel moeite doen - bijvoorbeeld heel erg je best doen om een goede indruk te maken - trok meer de aandacht. Mensen denken dan sneller dat het doel kennelijk heel belangrijk is. Zijn dan eerder geneigd dat te kopiëren”, zegt Dik.

Waar komt dat kopieergedrag vandaan? „Erbij willen horen is één ding. Het overnemen van gedragingen heeft dan een soort sociale bindingsfunctie. Er zijn studies waaruit blijkt dat mensen die door een groep worden buitengesloten, vaker groepsgedrag kopiëren dan personen die niet worden buitengesloten. Zij doen dat in een poging er toch bij te horen.”

„Een andere drijfveer om gedragingen te kopiëren is dat we daardoor niet steeds zelf het wiel hoeven uit te vinden. Wanneer we in een nieuwe, onbekende situatie belanden, weten we niet hoe we ons moeten gedragen. Je kijkt dan naar wat anderen doen. Dat geeft ons bepaalde sociale informatie. Die bepaalt heel erg wat wij doen, mits we daar zelf natuurlijk achter staan. Wanneer je iets niet positief vindt - agressief gedrag, brutaliteit, geweld - neem je dat minder snel over.” Dik vindt zelf het meest opvallende dat het hem en zijn medewerkers is gelukt om mensen al gedrag te laten kopiëren via animatiefilmjes. „Mensen zijn meer beïnvloedbaar dan ze zelf denken, of toegeven.”

PATRICIA VAN DER ZALM

Mensen zijn meer beïnvloedbaar dan ze denken